
PLA D'IGUALTAT

Protocol d'acompanyament per a garantir
el dret a la identitat de gènere,
l'expressió de gènere i la intersexualitat

CEIP BONAVIDA

“La societat aspira a proporcionar la millor educació a les noves generacions i, més enllà, a continuar donant oportunitats educatives a tothom durant tota la seva vida. Aquesta aspiració es correspon amb la voluntat col·lectiva de fer una societat més pròspera on tothom que hi viu pugui portar a terme lliurement el seu projecte vital”

TAULA DE CONTIGUTS

ceip bonavista	1
1. introducció	2
2. marc normatiu i documental de referència	3
3. finalitat i objectius generals	4
4. àmbits d'actuació	6
5. principis orientadors	6
6. responsabilitats	7
6.1. de l'equip DOCENT	7
6.2. de tota la comunitat educativa.	8
7. mesures d'actuacions	9
8. indicadors	14
8.1. indicadors d'èxit	14
8.2. indicadors de transfòbia	16
annex 1 definicions i vocabulari específic	17
annex iidiagrama de flux	20

1. INTRODUCCIÓ

El concepte de igualtat entre homes i dones ha anat evolucionant i ampliant-ne el significat al llarg de la història. Durant els darrers anys, el concepte d'igualtat ha anat adquirint una visió més ampla, aglutinant un caràcter multidimensional. Ara parlem d'igualtat efectiva entre homes i dones, que inclou les dimensions de:

- igualtat formal entesa com l'afirmació de la igualtat de drets entre dones i homes en la normativa.

- Igualtat de tracte, entesa com a absència de tota discriminació directe i indirecta per raó de sexe
- Igualtat d'oportunitats, entesa com a compensació de les desigualtats existents en les condicions i posicions de dones i homes
- i equitat de gènere, entesa com a valoració i presa en consideració de la diversitat i les diferències entre dones i homes.

Aquesta visió d'igualtat o perspectiva de gènere, requereix una acció transversal que compte amb la col·laboració de tots els departaments i organismes que configuren l'administració pública i la implicació dels diferents agents socials del territori.

La diversitat afectiva, sexual i d'identitats de gènere és una realitat present als centres escolars i que afecta totes les persones que en formen part. Per tant resulta resulta una necessitat ineludible promoure una millor percepció i coneixement d'aquesta diversitat per a consolidar un model d'escola inclusiva.

2. MARC NORMATIU I DOCUMENTAL DE REFERÈNCIA

El pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu es desenvolupa tenen en compte el marc normatiu següent:

- Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, sobre protecció civil del dret a l'honor, la intimitat personal i familiar a la pròpia imatge.
- Llei Orgànica 15/1999 de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.
- Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig d'educació.
- Llei orgànica 8/2013, de 9 desembre, de millora de la qualitat educativa.
- Llei 3/2007, de 15 de març reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones.
- Llei 12/2008 de la Generalitat, de Protecció Integral de la Infància i l'adolescència de la Comunitat Valenciana.

- Decret 39/2008, de 4 d'abril del Consell sobre la convivència en els centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics i sobre els drets i deures de l'alumnat, pares, mares, tutors, o tutores, professorat i personal administració i serveis.
- Ordre 1/2010, de 3 de maig, de la Conselleria d'Educació i de la Conselleria de Benestar Social, per la qual s'implanta el full de notificació de la possible situació de desprotecció del menor detectada des de l'àmbit educatiu a la Comunitat Valenciana i s'estableix la coordinació interadministrativa per a la protecció integral de la infància.
- Ordre 62/2014, de 28 de juliol, de la Conselleria d'Educació Cultura i Esport, per la qual s'actualitza la normativa que regula l'elaboració dels plans de convivència en els centres educatius de la Comunitat Valenciana i s'estableixen els protocols d'actuació i intervenció davant de supòsits de violència escolar.

A la pàgina web d'igualtat, de la Conselleria d'Educació, Innovació Cultura i Esports es troben relacionades les referències bibliogràfiques internacionals, de l'àmbit educatiu i les referides a la intersexualitat, consultades en l'elaboració d'aquest protocol.

3. FINALITAT I OBJECTIUS GENERALS

La finalitat d'aquest protocol és dotar els centres educatius d'una ferramenta eficaç que els permetrà transformar-se en espais de llibertat i igualtat, en què totes les persones que conformen la comunitat educativa se senten lliures d'exclusió, coacció de qualsevol tipus i en condicions de construir la seua realitat personal amb plenitud.

La vulnerabilitat de l'alumnat amb una identitat de gènere divergent a l'assignada per la societat o de l'alumnat amb una anatomia sexual i reproductiva atípica en termes binaris, i les dificultats a què s'ha d'enfrontar, fan necessària l'assumpció d'una sèrie de recomanacions i de mesures educatives, administratives i organitzatives encaminades a visibilitzar la diversitat sexual i de gènere i a eradicar qualsevol tipus de discriminació que pugua partir l'alumnat durant el seu desenvolupament personal en l'entorn social.

És funció de l'escola abraçar la diversitat per mitjà de l'educació i crear ambientes sense hostilitat, on totes les persones puguen aspirar a ser ciutadans i ciutadanes de ple dret. L'escola ha de ser el motor d'un canvi social més ampli, tant pel seus lligams amb altres institucions i col·lectius, com per tenir la capacitat de formar els i les ciutadanes que prendran les decisions en el futur. És necessari, per tal de fer-ho possible, adoptar pautes que permeten als centres educatius iniciar actuacions dirigides a l'atenció específica de l'alumnat trans i intersexual, que previnguen situacions de malestar, discriminació, assetjament o tracte desigual.

En tot aquest procés caldrà extremar les mesures de confidencialitat de la informació gestionada en relació amb les persones trans i intersexuals, així com el respecte absolut a la voluntat d'aquestes persones, de les seues famílies o de qui n'exercisca la tutoria legal, sobre la seua identitat de gènere i com desitgen ser tractades administrativament i en públic.

Així doncs, d'acord amb les finalitats esmentades i els principis rectors recollits a la normativa vigent, considerem dos objectius generals a treballar:

- Incorporar la perspectiva de gènere i la igualtat real i efectiva dels homes i les dones en la vida de l'escola.
  - Promoure l'ús d'un llenguatge gràfic, escrit i oral, respectuós, inclusiu i no sexista.
  - Difondre i aplicar les propostes de les mesures previstes per la Llei de conciliació de vida personal, familiar i laboral.
  - Promoure, sens perjudici de considerar els mèrits i capacitats de les persones la representació de la participació equilibrada d'homes i dones, dels nois i noies i dels xiquets i xiquetes en els càrrecs de responsabilitat, en els òrgans col·legiats i de participació i en els grups de treball, com element enriquidor i d'igualtat d'oportunitats.
  - Promoure la integració de la perspectiva de gènere en la configuració i ús dels equipaments escolars, en els projectes, programes i documents d'anàlisi i altres documents institucionals.
- Promoure la coeducació.

- Garantir una educació sense estereotips sexistes ni discriminacions relacionades amb el gènere o amb l'orientació afectivo-sexual, així com una orientació acadèmica i professional no sexista.
- Garantir la prevenció i la detecció de la violència de gènere i col·laborar en la intervenció des de l'educació.
- Promoure la inclusió de la perspectiva de gènere, la coeducació i la igualtat d'oportunitats en les activitats formatives del personal del Departament d'Ensenyament.

4. ÀMBITS D'ACTUACIÓ

El pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu divideix les actuacions en tres àmbits diferents:

- L'àmbit del centre educatiu, que ha d'incidir en la inclusió de la coeducació en tots els processos educatius.
- L'àmbit administratiu, que ha d'incorporar la perspectiva de gènere en l'organització i la gestió per promoure la igualtat real o efectiva entre dones i homes.
- L'àmbit de polítiques educatives, que ha d'incorporar la perspectiva de gènere en el disseny de diferents projectes i programes i en el marc normatiu

5. PRINCIPIS ORIENTADORS

- **Transversalitat.** És a dir, la incorporació de la igualtat d'oportunitat i la perspectiva de gènere en les diferents polítiques i accions educatives.
- **Actuació global i integral.** Una actuació que vaja més enllà de mesures parcel·lades, que cerquen la continuïtat i la coherència entre les diferents accions educatives que es desenvolupen.

- **Participació i coresponsabilitat.** Cal la coresponsabilitat de la comunitat educativa i els agents educatius de l'entorn per aconseguir una actuació compartida, coherent, eficaç i eficient.
- **Igualtat d'oportunitats i dret a la diferència.** La igualtat fa referència a la necessitat de corregir les discriminacions i valorar les diferències enriquidores entre els dos sexes.
- **Cultura avaluativa.** Cal avançar cap a una cultura avaluativa per donar una resposta ajustada a les necessitats amb uns indicadors que permetan valorar la consecució dels objectius.
- **Cultura de la pau.** És a dir, la pau quotidiana com a autèntica llavor de la connivència, la qual demana una gestió positiva de conflictes i una cultura del diàleg.

6. RESPONSABILITATS

6.1. DE L'EQUIP DOCENT

Totes les persones del claustre tenen l'obligació d'intervindre davant qualsevol conducta negativa derivada de l'expressió de gènere o d'una identitat de gènere que s'allunye de l'estàndard o per motiu d'un desenvolupament sexual diferent. Més concretament:

- Observar possibles casos d'expressió de gènere divergent, acompanyants o no de comportaments tendents a la introversió, l'aïllament, la depressió o conductes autolesives.
- Observar indicis d'assetjament per expressar una identitat de gènere diferents a l'assignada socialment. Informar d'aquestes situacions, utilitzant les vies i processos establerts en els respectius reglaments de règim intern i plans de convivència i igualtat.
- Respondre adequadament i prestar suport a les persones que expressen una identitat de gènere divergent.
- Informar o investigar seriosament actituds de rebuig, comportaments anòmals, possibles casos d'assetjament, queixes o denúncies.

- Fer el seguiment de la situació.
- Mantenir la confidencialitat dels casos

6.2. DE TOTA LA COMUNITAT EDUCATIVA.

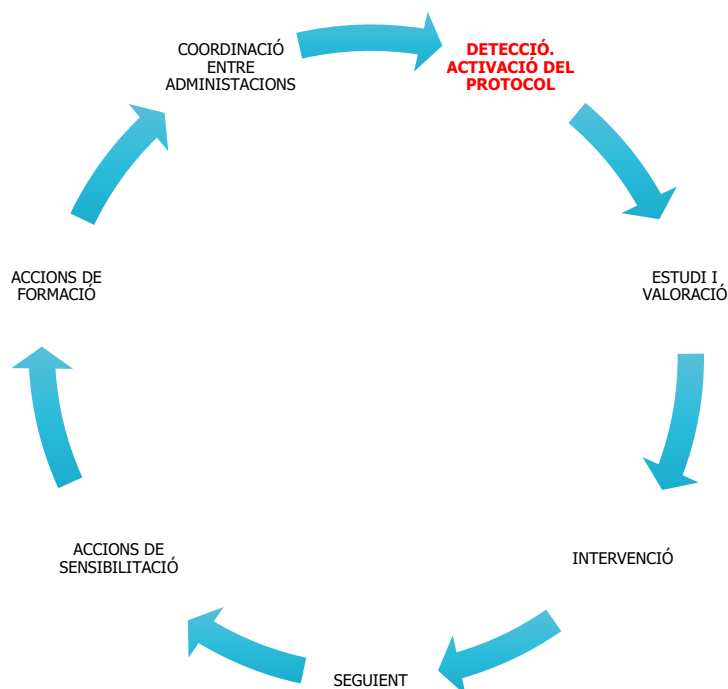

Totes les persones de la comunitat educativa tenen l'obligació de:

- Tractar tothom amb respecte.
- No ignorar cap comportament constitutiu d'assetjament.
- Informar les autoritats educatives sobre les situacions d'assetjament de què es tinga coneixement amb la discreció necessària per a protegir la intimitat i la dignitat de les persones afectades.
- Cooperar en totes les accions contingudes en aquest protocol.
- Desterrar la idea fal·laç que els casos d'expressió o d'identitat de gènere són un caprici d'aquesta que els manifesten.
- Cooperar en el procés d'instrucció d'expedients disciplinaris en casos d'assetjament per transfòbia i informar adequadament a la família de la possibilitat de presentar una denúncia judicial de forma complementària, si els fets són constitutius d'algun delictes.
- Assegurar la confidencialitat de les persones amb intersexualitat /DSD, observada o comunicada per la família, i cercar formes d'evitar la seua exclusió, especialment en les explicacions sobre cassos i anatomies sexuals i reproductives.

7. MESURES D'ACTUACIONS

7.1 DETECCIÓ I COMUNICACIÓ. ACTIVACIÓ DEL PROTOCOL.

- En el moment que qualsevol membre de l'equip docent detecte o siga informat d'un possible cas d'intersexualitat, identitat o expressió de gènere divergent i ho comuniqui o qual la família ho comuniqui al centre educatiu.
- El director/a comunicarà el cas al registre PREVI I s'inicia el protocol.

7.2 ESTUDI I VALORACIÓ

- L'equip directiu, el tutor/a i l'equip orientador, sota la supervisió del coordinador d'igualtat assumiran el cas per analitzar la situació i respondre adequadament a les necessitats de l'alumne. Amb consentiment de la família es dissenyarà un pla d'actuació que continga:
  - mesures organitzatives,

Tf. (962)919340 (Principal) ● Fax (962)919341 ● E-mail: 46015629@edu.gva.es

NIF:Q9655165J ● CODI:46015629

- mesures educatives,
- mesures de formació i sensibilització

7.3. INTERVENCIÓ

RESPONSABLES DE LA INTERVENCIÓ.

- L'equip directiu:
  - acordar un pla d'actuació.
  - Adoptar mesures per garantir un entorn segur en el centre.
  - Assegurar un intercanvi ordenat i prudent d'informació. Gestionar el procés amb la màxima discreció.
  - Comunicar un possible cas d'expressió o identitat de gènere divergent al Registre PREVI.
  - Sol·licitar la intervenció de les unitats d'atenció i intervenció de les direccions territorials (UAI) a través del PREVI.
  - Vetlar per la correcta aplicació del protocol.
- L'equip orientador.
  - Prestar assessorament a l'equip docent i a la família.
  - Facilitar, si és necessari, processos de mediació entre les parts implicades.
  - Coordinar-se amb altres professionals.
- El tutor – la tutora.
  - Supervisar la progressió i l'adaptació de l'alumnat.
  - Fer un seguiment del cas i registrar totes les actuacions realitzades.
  - Coordinar totes les actuacions previstes en el protocol i en el pla d'actuació
- La coordinació d'igualtat i convivència.

- Supervisar totes les actuacions previstes en aquest protocol. Col·laborar en tot allò que determine l'equip directiu.
  - Assessorat a l'equip directiu sobre adquisició de materials i bibliografia necessària.
  - Col·laborar en l'organització d'activitats formatives
- La inspecció educativa.
- Activar la intervenció de les UAI en els casos que siga necessari.
- Les Unitat d'Atenció i intervenció.
- Prestar assessorament a tots els agents implicats,
  - supervisar l'aplicació del protocol i
  - proposar la participació i assessorament d'experts externs.

MESURES ORGANITZATIVES.

- Documentació i identificació.
- S'adaptarà la documentació administrativa del centre docent: llistes, butlletins de notes, sobres de matrícula, identificació del material, en consideració al nom i el gènere amb el que sent identificat l'alumne, a petició de la família.
  - La documentació oficial sols es podrà modificar amb el canvi de nom en el Registre Civil.
  - Caldrà dirigir-se a l'alumne o alumna pel nom i adscripció de gènere que haja escollit i comunicat al centre. Es garantirà la llibertat de vestimenta d'acord al gènere expressat.
- Ús de les instal·lacions del centre segons la identitat de gènere expressada.
- Es garantirà a l'alumnat l'accés als lavabos i vestuaris d'acord amb la identitat de gènere manifestada.
  - Convé estudiar i repensar la disponibilitat i distribució de lavabos de xics i xiques o la possibilitat que siguen mixtos.

➤ Pla de convivència i igualtat.

- Totes les mesures de prevenció, detecció i intervenció previstes per a fer front a possibles casos de discriminació, assetjament, violència de gènere i maltractament per intersexualitat, identitat o expressió de gènere divergent o per orientació sexual.
- El coordinador de igualtat i convivència supervisarà totes aquestes actuacions.

MESESURES EDUCATIVES.

- Els PEC contemplarà el principi general del respecte a la llibertat i als drets humans.
- Els reglaments, plans i programes es configuraran des dels principis de la inclusió educativa.
- S'evitarà la realització d'activitats diferenciades per gènere i si es realitzen el professorat tindrà en compte el gènere amb el que l'alumne s'identifica.
- Es garantirà la coordinació dels membres del claustre i de l'equip docent per a dur endavant les actuacions necessàries.
- Es tindrà una cura especial en la configuració del grup-classe de manera que afavorisca la inclusió de l'alumne.
- Les persones adultes faran un llenguatge inclusiu, igualitari i respectuós amb la diversitat.
- Les explicacions sobre el desenvolupament sexual de l'esser inclouran totes les possibilitats anatòmiques existents i no es permetran explicacions que puguen ser discriminatòries i estigmatitzant cap a les persones amb intersexualitats.
- S'evitaran articular discursos basats en estereotips o que pressuposen l'assignació d'un gènere o una orientació sexual. Es practicarà la tolerància zero davant qualsevol conducta que atempte contra les particularitats anatòmiques i reproductives i la integritat de la persona objecte de possible assetjament.

MESURES EXTRAORDINÀRIES EN CAS DE DETECCIÓ D'INDICADORS DE TRANSFÒBIA.

Es tracta de prevenir possibles situacions de disconformitat, malestar i rebuig que li produeix a l'alumne o alumna la situació de divergència entre la identitat psicològica i el sexe anatòmic.

- Situació de discriminació, assetjament o violència.
  - Cal seguir els protocols destinats a l'efecte que figuren com a annex I i II de l'Ordre 62/2014 de 28 de juliol. Ateses les especificitats d'aquest tipus d'alumnat i de l'assetjament per homofòbia o transfòbia, no previstes en l'ordre abans citada, prèviament a la comunicació del cas a la família, caldrà estudiar, mitjançant entrevistes a l'estudiant i a la seua família, si en l'àmbit familiar hi ha indicadors de transfòbia o de no acceptació de la situació, per tal d'evitar generar un conflicte afegit a la persona víctima d'assejament.
- Situació de desprotecció.
  - Si la família no reconeix la identitat expressada pel fill o la filla, i s'observa sofriment emocional o psicològic persistent, el Centre educatiu actuarà amb la màxima cautela, discreció i confidencialitat.
  - Sota la supervisió dels responsables de la UAI, es mantindran tantes reunions amb la família com siguen necessàries fins arribar a un acord entre les parts.
  - En casos extrems de no col·laboració, i esgotada la via del diàleg, el centre procedirà a l'aplicació del protocol que figura en l'annex III de l'ordre 62/2014 i la notificació

7.4 SEGUIMENT.

La persona coordinadora d'igualtat i convivència se n'encarregarà de supervisar l'aplicació d'aquest protocol i vetlarà perquè:

- L'equip orientador preste assessoraments psicopedagògic El tutor observe i porte un control periòdic del cas.

- L'equip pedagògic (tutor, cap d'estudi, equip orientador i coordinador) es reunisca amb regularitat.
- Es preste una atenció individualitzada a l'alumne/a.

7.5. ACCIONS DE SENSIBILITZACIÓ.

El centre adoptarà i inclourà a la PGA accions de sensibilització i formació dirigides al conjunt de la comunitat educativa per assegurar el respecte a la diversitat d'anatomies sexuals i reproductives i el respecte a la identitat de gènere.

7.6 ACCIONS DE FORMACIÓ.

S'organitzaran activitats formatives que aborden qüestions relatives al desenvolupament sexual diferent, la identitat de gènere, la diversitat LGTBI i l'educació afectivo sexual, perquè s'inclouen en els plans d'estudi i programacions, a fi que el centre educatiu esdevinga un espai que garantisca la igualtat i la diversitat.

S'inclourà programes d'educació afectiva i sexual dins dels plans d'atenció a la diversitat i els plans d'acció tutorial.

7.7. COORDIANCIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS

La Direcció General de Política Educativa promourà procediments de coordinació d'actuacions i d'intercanvi de recursos amb altre departaments. El centre podrà sol·licitar l'assessorament dels professionals de la Unitat de referència per a la identitat de gènere i intersexualitat per tal d'ajustar la resposta educativa a les necessitats de l'alumnat amb identitat de gènere divergent.

8. INDICADORS

8.1. INDICADORS D'EXIT

DELS RESULTATS

- En l'alumnat.
  - Progressió de l'alumnat quant al coneixement i l'acceptació de la diversitat sexual, familiar i d'identitat de gènere.

- Millora del clima i la convivència a les aules.
- Plena inclusió de les persones LGTBI
- En el professorat.
  - Millora del tractament educatiu de la diversitat sexual, familiar i d'identitat de gènere.
  - Coneixement del protocol d'actuació pe a garantir el dret a la identitat de gènere, l'expressió de gènere i la intersexualitat.
  - Respecte cal a les persones LGTBI.
- En el centre
  - Inclusió de les actuacions previstes en el protocol en els documents que regulen la vida del centre. Incorporació d'una línia estratègica sobre coeducació, que incloga la igualtat de gènere, l'educació afectivo-sexual i el tractament de la diversitat sexual, família i d'identitats de gènere en el PEC i la PGA.
  - Inclusió de la diversitat sexual, familiar i d'identitat de gènere com a contingut transversal a totes les àrees.

DEL PROCÉS

- Realització de les actuacions previstes en el protocol
- Satisfacció dels agents responsables de l'actuació.
- Adequació de les actuacions als objectius marcats
- Dificultats en l'aplicació de les actuacions.
- Funcionalitat de les actuacions.
- Col·laboració de tots els agents implicats en l'aplicació del protocol.
- Coordinació general en l'organització del centre.

8.2. INDICADORS DE TRANSFÒBIA.

A la web de igualtat de la Conselleria d'Educació, Innovació, Cultura i Esport es troben relacionats els indicadors de transfòbia que els centres educatius poden utilitzar per a la seua autoavaluació.

Cal tenir en compte:

- Indicadors per a identificar el grau d'implicació del centre
- Indicadors d'assetjament escolar per LGTBFòbia entre l'alumnat
- Indicadors per a detectar l'assetjament per LGTBFòbia del personal docent i no docent contra l'alumnat
- Indicadors específics per a detectar l'assetjament per LGTBFòbia dirigit al personal docent per part de la direcció del centre o de les autoritats educatives
- Indicadors per a detectar l'assetjament per LGTBFòbia en la família

Per consultar:

http://www.ceice.gva.es/documents/162793785/162970590/indicadors_transfobia.pdf/70ddacef-2Ca2-4b49-ab61-a97737e648eb

ANNEX 1 DEFINICIONS I VOCABULARI ESPECÍFIC

En l'actualitat el sexe és percebut com una realitat multidimensional i caracteritzada per la diversitat. Tot i que aquesta nova accepció compta amb una adhesió cada dia més majoritària i una popularitat creixent, resulta necessària la implementació de mesures legals i d'accions formatives que garantisquen la no-discriminació de totes les persones, amb independència del seu sexe biològic, de la identitat o expressió de gènere o de la seua orientació sexual, perquè puguen desenvolupar-se de forma plena.

Feta aquesta primera aproximació, es defineixen a continuació una sèrie de conceptes que caldria conèixer per a poder interpretar aquella realitat que observem a les aules, al centre i a l'entorn escolar, i per a poder adoptar les mesures educatives i organitzatives necessàries per a l'acompanyament de l'alumnat immers en processos de desenvolupament de la pròpia identitat i d'autoafirmació personal.

- **Sexe biològic:** des d'un punt de vista anatòmic i fisiològic, el sexe és el conjunt de trets emprats per a distingir els mascles de les femelles al regne animal, i per tant, en l'espècie humana. Cal tindre en compte, però, l'existència d'éssers vius amb intersexualitats/DSD, també en l'àmbit escolar, i ser conscients que el sexe biològic és un tret biològic complex i sotmés a canvis al llarg de tot el cicle vital d'una persona.
- **Gènere:** es pot definir com la construcció que la societat elabora a partir de les interpretacions que fa del sexe biològic. El gènere és una construcció social, que es transmet a través dels agents de socialització (família, escola, grup d'iguals, mitjans de comunicació, etc.), es reproduïx i es transfereix amb un grau d'exigència variable, que l'estructura social determina per als seus integrants. La família transmet abans que ningú els valors vigents, i dins d'aquests valors, s'inclouen els rols, comportaments i expectatives que s'assignen a cada gènere i que afecten la identitat de les persones.
- **Identitat de gènere:** és la vivència íntima i individual que cada persona fa del seu propi sexe i d'unes característiques de gènere, tal i com cada persona la sent i autodetermina, sense que pugui ser definida per tercers, ja siga corresponent o no amb el gènere assignat socialment al moment de naixement.
- **Identitat de gènere divergent** (o també disconformitat de gènere, gènere independent o flexible, o patrons variants de gènere): són termes emprats per

a referir-se a aquells interessos i preferències no coincidents amb les normes culturals generalment acceptades per a cada un dels dos gèneres considerats normatius (homes i dones).

- **Rol de gènere:** es refereix a la vivència social del gènere en aspectes com la vestimenta, el llenguatge i altres pautes de comportament que són considerades com a masculines, femenines o andrògines en una societat i moment històric concret.
- **Orientació sexual:** tendència d'una persona a sentir atracció sexual, emocional o afectiva per les persones del seu mateix gènere o d'un altre gènere.
- **Persona trans:** és un terme genèric que s'usa per a referir-se a aquella persona que té una identitat de gènere divergent o expressa un rol de gènere diferent a l'assignat per la societat. Aquestes vivències i identitats de gènere poden mostrar una gran varietat de formes i expressions que, de vegades, reben denominacions específiques, que ací no es detallen, a excepció dels termes *transsexual* i *transgènere*.
- **Persona transsexual:** és aquella que naix amb un sexe biològic associat a un gènere concret, amb el qual no se sent identificada. Home transsexual: és l'home que va nàixer amb sexe de femella. Dona transsexual: és una dona que va nàixer amb sexe de mascle.

La transsexualitat és, un exemple més de la diversitat humana, i el procés de transició de gènere, per adaptar-se al gènere sentit de forma íntima, ha de ser acompanyada des de l'escola per part de totes les persones integrants de la comunitat escolar, de forma natural, sense prejudicis, tot evitant l'assumpció de models tipus o l'adopció de respostes úniques.

- **Procés de transició** (o procés de trànsit): és un procés personal i únic, d'autoafirmació de la pròpia identitat, diferent en cada cas particular, que persegueix l'adaptació progressiva a la identitat de gènere viscuda. El moment indicat per iniciar aquest procés ha de decidir-lo cada persona i contempla la preparació necessària per a assumir tots els canvis a venir, incloent-hi l'hormonació i les transformacions físiques de tot tipus.

- **Persona transgènere:** és la persona trans que no s'identifica amb el gènere que se li pressuposa, però que no requereix assistència mèdica per a adequar les seues característiques físiques al gènere sentit com a propi.
- **Persona intersexual** (amb intersexualitats o amb un desenvolupament sexual diferent (DSD): es dona quan una persona presenta un conjunt de variacions fora de l'estàndard corporal masculí o femení, o dit d'una altra manera, quan una persona naix amb un cos que no pareix encaixar dins les definicions i pressupostos biomèdics i culturals que estableixen una coherència entre sexe cromosòmic, gonadal, hormonal i l'anatomia sexual i/o reproductiva.

Parlem, per exemple, de dones amb cromosomes XY i testicles, dones sense vagina ni úter, dones amb un clítoris gran i extern, paregut a un penis, o d'homes amb un desenvolupament diferent dels seus genitals, amb cromosomes XX, o fins i tot amb menstruació. El terme intersexualitat és un terme controvertit. De fet, la majoria de persones amb cossos intersexuals o amb un desenvolupament sexual diferent (DSD) no solen reconèixer-se amb aquestes etiquetes, i fins i tot, les refusen, mentre s'identifiquen més amb etiquetes diagnòstiques o nosològiques concretes⁴.

- **Persona cisgènere:** s'usa per a referir-se a les persones la identitat de gènere de les quals concorda amb el gènere biològic assignat al naixement.
- **Transfòbia:** és un prejudici social, construït culturalment i interioritzat a través de la socialització. Consisteix en la discriminació de les persones transsexuals pel fet de transgredir el binomi sexe/gènere assignat socialment al naixement. No obstant això, la transfòbia no està present en totes les cultures ni en tots els moments històrics.

ANNEX I DIAGRAMA DE FLUX

7. DIAGRAMA DE FLUJO

